

## Fødevareklyngen og Udkantsdanmark

De seneste år har danske udkantsområder mistet betydning i dansk økonomi. Men et af de erhverv, der fortsat har stor betydning for udkantskommunerne, er fødevareklyngen.

*En stor del af eksportgrundlaget sikres i udkantsdanmark*

En stor del af fødevareklyngens eksport af fødevarer og biobaserede produkter produceres i land- og yderkommuner i Danmark. Klyngen sikrer dermed arbejdspladser i 'udkantsdanmark'.

### Highlights

- Ifølge Danmark Statistiks seneste befolkningsprognose, forventes befolkningen i yder- og landkommunerne tilnærmelsesvis at være konstant med 2,1 mio. borgere frem til 2040<sup>1</sup>.
- Fødevareklyngen udgør 12,5 pct. af den samlede beskæftigelse i udkantskommunerne.
  - a. I yderkommunerne udgør klyngen 16,4 pct. af den samlede beskæftigelse og i landkommunerne udgør klyngen 11,2 pct. af den samlede beskæftigelse.
  - b. I 66 af de danske kommuner skaber fødevareklyngen over 1.000 arbejdspladser.
  - c. I 36 kommuner har landbrugs- og fødevarerhvervet en beskæftigelsesandel på mere end 10 pct. hvilket dækker over samtlige yderkommuner og 20 af de 30 landkommuner.
  - d. 118.000 af de godt 183.000 beskæftigede i fødevareklyngen er beskæftiget i udkantskommunerne.
- I 2012 skabte hver beskæftiget i fødevareklyngen en produktionsværdi på 1,2 mio. kr. (faste priser). Dette er mere end en fordobling på 20 år.

<b>FØDEVAREKLYNGEN OG UDKANTS DANMARK</b> .....	<b>1</b>
Udkantsdanmark - en definition .....	2
Befolkningsudviklingen .....	3
Fødevareklyngens beskæftigelse i udkantskommunerne .....	7
Fødevareklyngens værdiskabelse i udkantskommunerne .....	9
Bilag I – Kommunernes beskæftigelse .....	10
Bilag II – metode .....	22

<sup>1</sup> Kommunerne i 'udkantsdanmark' vil relativt set, have et lavere befolkningstal i 2040 end i dag.

## Udkantsdanmark - en definition

Udtrykket 'udkantsdanmark' har ifølge nudansk ordbog været kendt siden 1992, sættes også i forbindelse med yderområderne og randområderne.

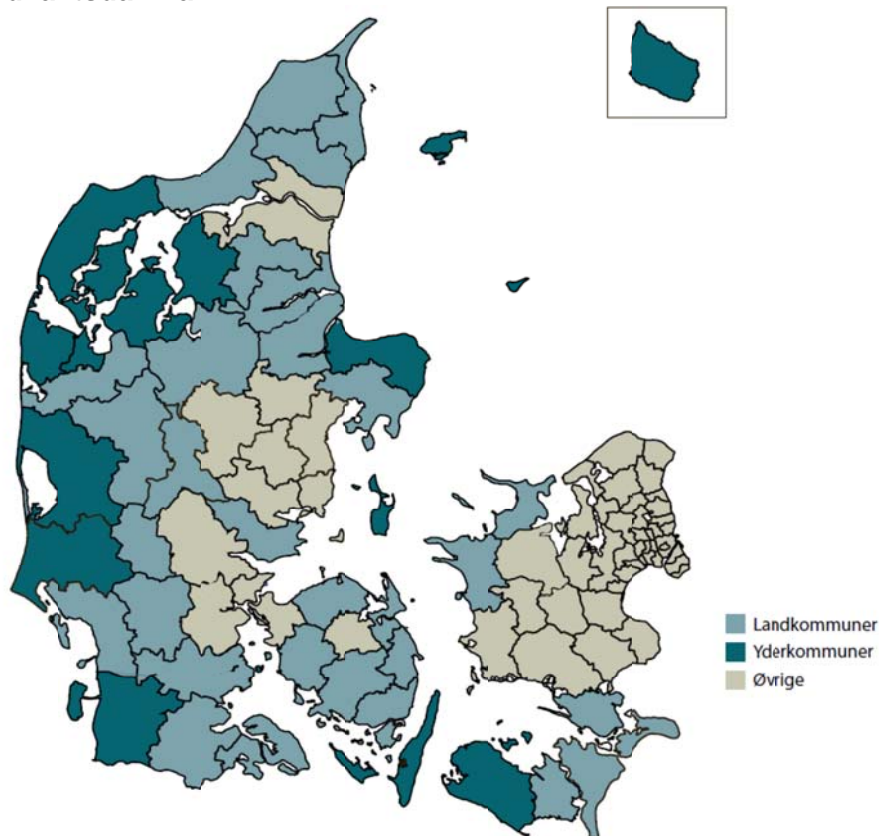
*Betydningen* Betydningen af 'udkantsdanmark' dækker over flere forhold, hvor fællesnævneren er de områder af Danmark der ligger langt fra større byer, og som er præget af ringere økonomisk aktivitet og færre beskæftigelsesmuligheder, end resten af landet.

*Definition* I dette notat er udgangspunktet By- og landskabsstyrelsens opdeling i Landsplanredegørelsen. Denne opdeling anvendes også for EU's Landdistriktsprogram for fordeling af landdistriktsmidler. Opdelingen foretages ud fra 14 forskellige kriterier, herunder befolkningsmønstre, indkomst, beskæftigelse, landbrugets betydning mv. Der skelnes mellem følgende fire grupper:

- yderkommuner (16),
- landkommuner (29),
- mellemkommuner (18)
- bykommuner (35).

I notatet er udkantsområdet defineret som alle yder- og landkommunerne<sup>2</sup>.

### Udkantsdanmark



Kilde: Danmarks Statistik og Landbrug & Fødevarer

<sup>2</sup> I praksis anvendes begrebet i flæng. SKAT anvender begrebet *udkantskommuner* i forbindelse med beregningen af kørselsfradraget. Er bopælen i en af disse kommuner og opfylder et andet kriterium vedr. afstanden, er borgeren berettiget til et forhøjet kørselsfradrag. I SKAT's definition indgår 10 af yderkommunerne og 6 af landkommunerne. EU's strukturfonde anvender en tredje afgrænsning osv.

## Befolkningsudviklingen

Danmarks Statistiks seneste befolkningsprognose, der går til 2040, ændrer ikke ved tidligere års udvikling. Vandringen mod bykommunerne forventes, at fortsætte de kommende år.

*Danmarks befolkning vokser ...*

Danmark har en befolkning på 5,6 mio. borgere i 2013, det forventes at tallet i 2040 vil stige til 6,2 mio. borgere. Borgerne vil i stigende grad blive koncentreret omkring byerne. De største 'uddannelses-byer', København, Århus, Odense og Ålborg vil fortsat tiltrække flest unge i studieårene.

Ved overgangen fra uddannelse til arbejdsliv vælger relativt mange at bosætte sig i de mellemstore byer. Familierelaterede forhold som f.eks. børn har stor betydning for, hvor man vælger at bosætte sig. Endvidere har husholdningernes økonomi stor betydning. Den økonomiske formåen skal passe sammen med de muligheder, der forventes at leve under.

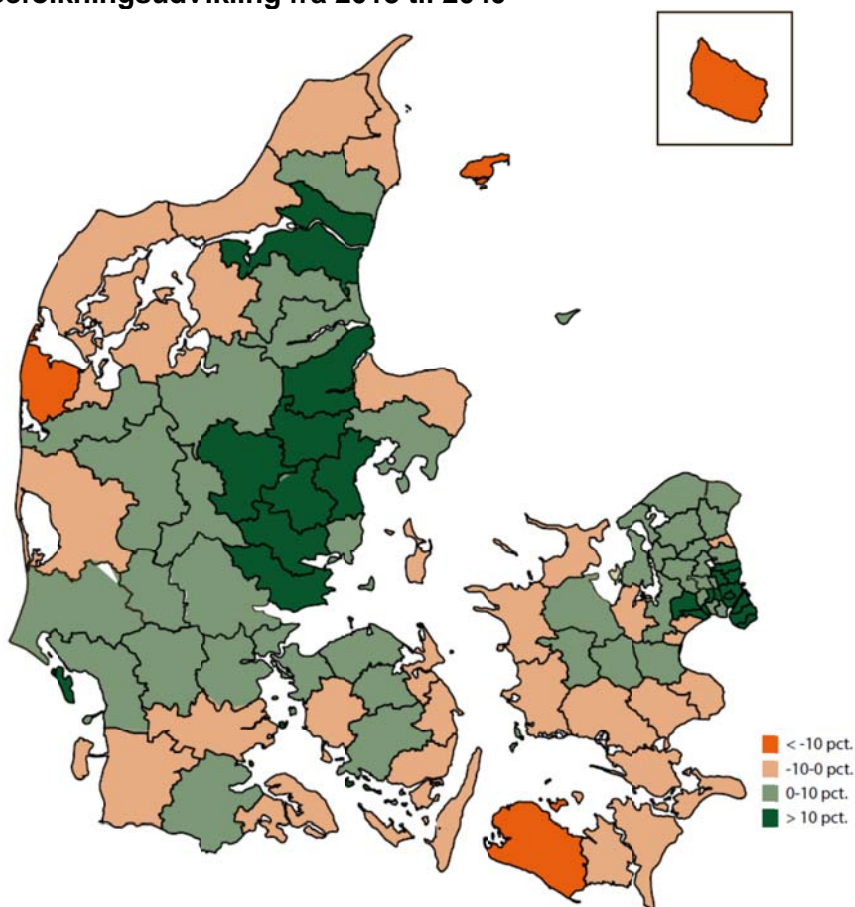
*... men ikke i yderkommunerne*

I mange år har der været en nettoudflytning fra yderkommunerne. Denne udvikling forventes at fortsætte frem mod 2040. I 2013 var der 488.000 borgere i de 16 yderkommuner. I 2040 forventes indbyggertallet at falde med 11.000. Navnlig fra ø-kommunerne Bornholm, Lolland, Læsø og Langeland forventes udflytningen målt i procent, at være stor.

*Landkommunerne vil stige med 55.000 borgere*

Befolkningstallet i landkommunerne forventes at stige med 55.000 borgere fra 2013 til 2040 hvor tallet når 1,6 mio. borgere.

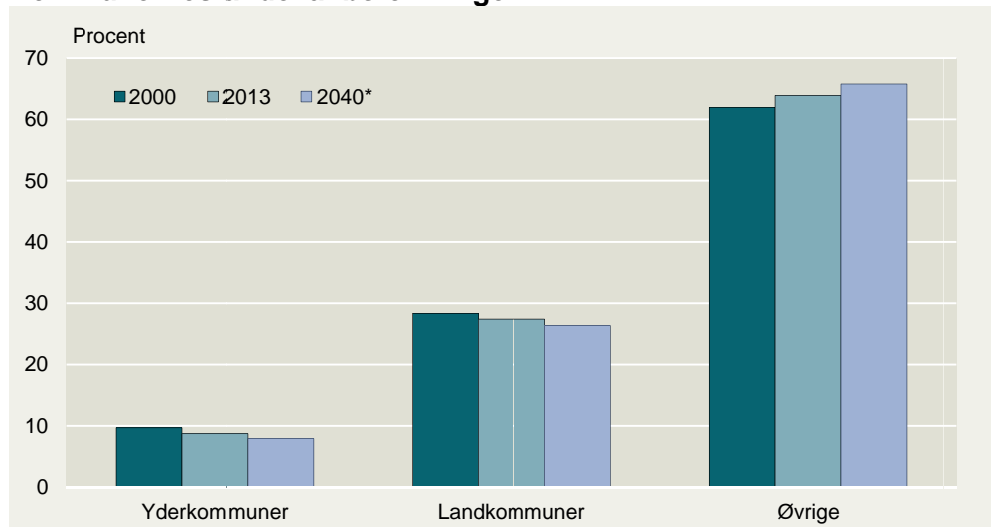
### Befolkningsudvikling fra 2013 til 2040



Anm.: Figuren viser den forventede udvikling i befolkningen geografisk, i procent.  
Kilde: Danmarks Statistik og Landbrug & Fødevarer

Landkommunernes marginale forøgelse af befolkningen frem til 2040 sammenholdt med yderkommunernes tilbagegang, resulterer i at de samlede udkantskommuner relativt set taber befolkningsandele.

### Kommunernes andel af befolkningen



Kilde: Danmarks Statistik og Landbrug & Fødevarer

#### De unge flytter...

Den seneste opgørelse af danskernes indenlandske flytninger viser, at der i 2011 blev foretaget 820.000 flytninger, af knap 700.000 borgere på et år. De fleste flytninger foretages indenfor samme kommune, mens cirka en tredjedel af flytningerne sker på tværs af kommunegrænserne. Unge i 20-årsalderen flytter mest, typisk efter uddannelse.

#### ... og dem der bliver tilbage bliver ældre

De unge fra udkantskommunerne flytter også efter uddannelse, men de kommer ikke til tilbage igen i samme grad som unge i bykommunerne. Det betyder, at den resterende befolkning bliver gradvist ældre over tid. Der er således en klar sammenhæng mellem udkantskommunerne og andelen af borgere der er ældre end 60 år.

Efterhånden som de unge flytter, bliver det mindre attraktivt for andre unge at blive, hvilket bliver selvforstærkende, med endnu flere netto-fracflyttere.

### Kommunernes andel af 60 årige, 2013-2040



Kilde: Danmarks Statistik og Landbrug & Fødevarer

Færre højtuddannede i udkantsdanmark

### Lavt uddannelsesniveau

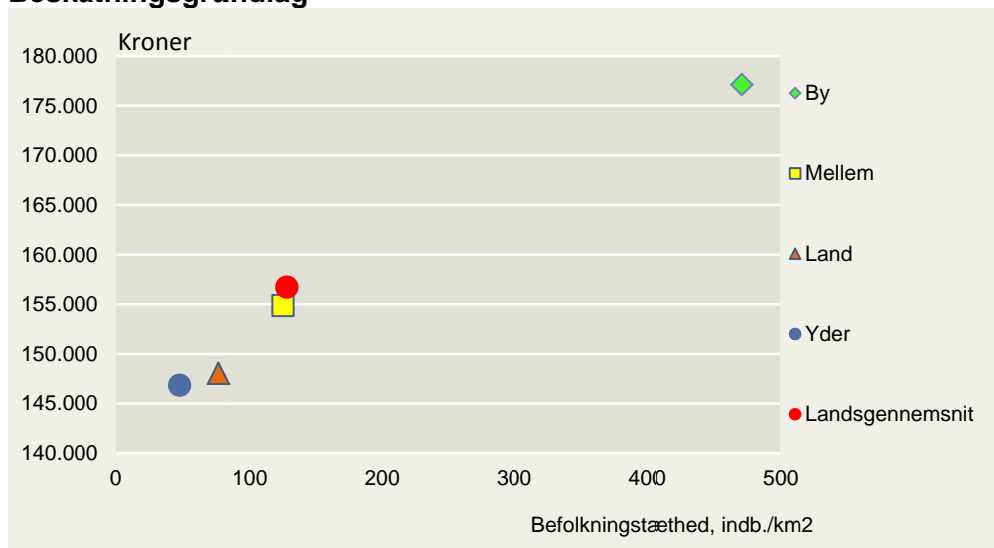
Det samlede uddannelsesniveau er lavere i udkantskommunerne. Samlet set er andelen af private virksomheder med højtuddannede medarbejdere på lønningslisten steget med mere end en tredjedel de seneste 15 år – bare ikke i udkantsdanmark. I 2010 valgte mere end 4 procent af virksomhederne i København at ansætte den første akademiker, mens det var 1,5 procent af virksomhederne i hele Vest- og Nordjylland<sup>3</sup>.

Lavere uddannelsesniveau i udkantsområderne

Det forstærker den onde cirkel, idet et lavere uddannelsesniveau giver vidensbaserede virksomheder ringere forudsætninger for at rekruttere arbejdskraft med de ønskede kvalifikationer. Og manglen på arbejdspladser med et højt vidensindhold holder veluddannede fra at søge mod udkantsområderne.

Hvis der ses på kommunernes beskatningsgrundlag og befolkningstæthed, er der ligeledes en klar sammenhæng. Jo lavere befolkningstæthed, desto lavere indkomst. Befolkningssammensætningen, uddannelsesniveauet og erhvervsstrukturen i udkantsdanmark har dermed stor betydning for, hvor mange penge der fx betales i skat pr. indbygger.

### Beskatningsgrundlag



Anm.: Beskatningsgrundlaget er det personlige indkomstskattegrundlag efter fradrag der svares skat af.  
Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Landbrug & Fødevarer

Forsørgerforpligtelsen stiger i udkantskommunerne

Middellevetiden er generelt stigende i Danmark, en stadig større andel af befolkningen vil leve af passiv forsørgelse. Denne tendens bliver en særlig stor udfordring for udkantsområderne, hvor beskatningsgrundlaget er relativt lavt. Dette vil få betydning for den samlede pakke af velfærdsydelser som kan tilbydes borgerne.

<sup>3</sup> Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, analyse lavet for DeFacto, jf. [www.djoef.dk](http://www.djoef.dk)

## Kan udviklingen vendes

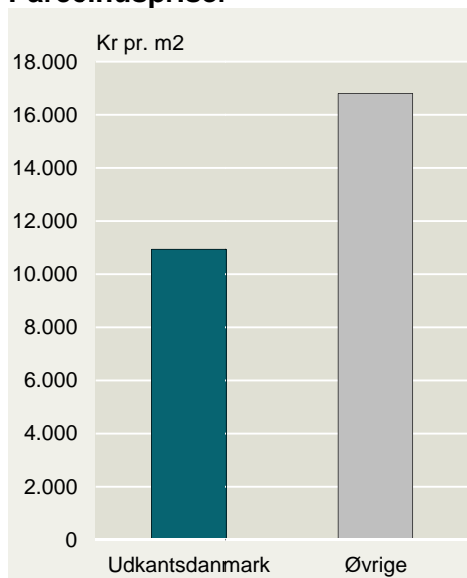
Det er svært at pege på, hvad der kan gøre for at ændre udviklingen i udkantskommunerne.

*Svært at vende udviklingen*

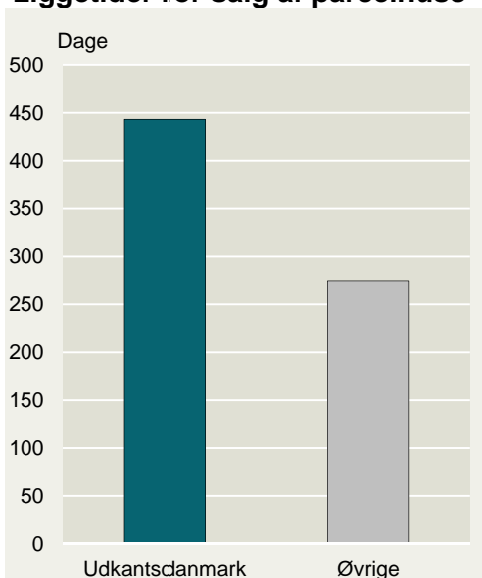
Historier om forladte nedrivningstruede huse som har forvandlet landsbyer til spørgelsesbyer bidrager ikke positivt til at få vendt udviklingen. Kommunerne skal være attraktive på en lang række områder, så ganske almindelige familier kan se et realistisk alternativ til bylivet.

En flytning over større afstande indebærer ofte salg/køb af fast ejendom. Huspriserne er markant lavere i udkantsdanmark, men udviklingen har vist, at et billigt hus tilsyneladende ikke er nok. Måske vægter det højere, at de arbejdsmæssige udfordringer er til stede på et niveau, så fagligheden fastholdes.

### Parcelhuspriser



### Liggetider for salg af parcelhuse



Kilde: Boliga.dk, april 2013

Det lavere befolknings- og beskatningsmæssige grundlag i udkantskommunerne forringer mulighederne for at skabe en positiv erhvervsudvikling, og mulighederne for at tilbyde befolkningen kvalitative og varierede service- og fritidstilbud. Herved forstærkes den løbende forringelse af udkantsområdernes attraktivitet.

*Større konjunkturmæssig sårbarhed i udkantsområderne*

Endelig har udkantskommunerne typisk en erhvervsstruktur, der gør dem mere sårbare over for konjunkturudsving. F.eks. er andelen af industri typisk højere, mens servicefag og offentlige arbejdspladser er mere fremherskende i de øvrige kommuner. Det giver større budgetmæssige udsving. Således er ledigheden under den aktuelle økonomiske afmatning steget mest i udkantskommunerne.

Der kan således peges på en række forhold, hvor udkantsområderne har en særlig udfordring. Forhold som burde undersøges nærmere hvis udviklingen skal vendes.

## Fødevareklyngens beskæftigelse i udkantskommunerne

De seneste år har danske udkantsområder mistet betydning i dansk økonomi. Men et af de erhverv der fortsat har stor betydning for udkantskommunerne er fødevareklyngen.

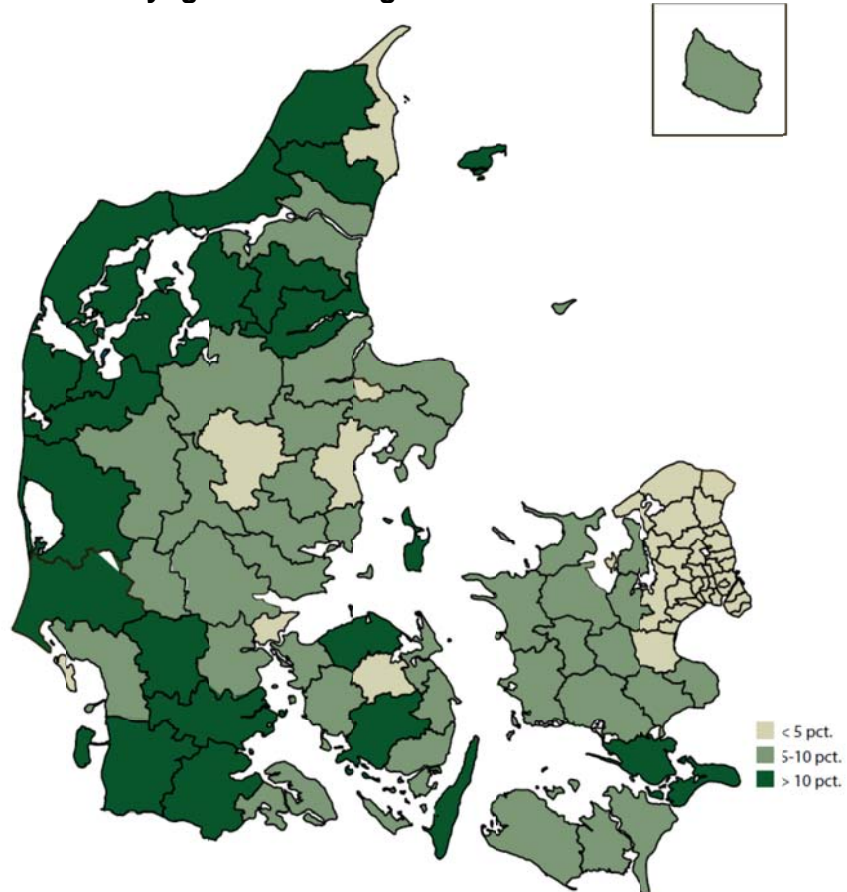
Fødevareklyngen udgør 12,5 pct. af den samlede beskæftigelse i udkantskommunerne. I yderkommunerne er det 16,4 pct. af den samlede beskæftigelse.

I landkommuner udgør fødevareklyngen 11,2 pct. af den samlede beskæftigelse og i 66 af de danske kommuner har fødevareklyngen over 1.000 arbejdspladser.

I 36 kommuner har landbrugs- og fødevareerhvervet en beskæftigelsesandel på mere end 10 pct. Tallet dækker over samtlige yderkommuner og 20 af de 30 landkommuner.

118.000 af de godt 183.000 beskæftigede i fødevareklyngen er beskæftiget i udkantskommunerne. Det betyder samtidig, at erhvervet skaber yderligere 65.000 arbejdspladser i de øvrige kommuner.

## Fødevareklyngens beskæftigelse som andel af samlet beskæftigelse



Anm.: Beskæftigelsen er opgjort som fødevareklyngens direkte og indirekte beskæftigelse som følge af produktionen i Danmark.

Kilde: Danmarks Statistik og Landbrug & Fødevarer

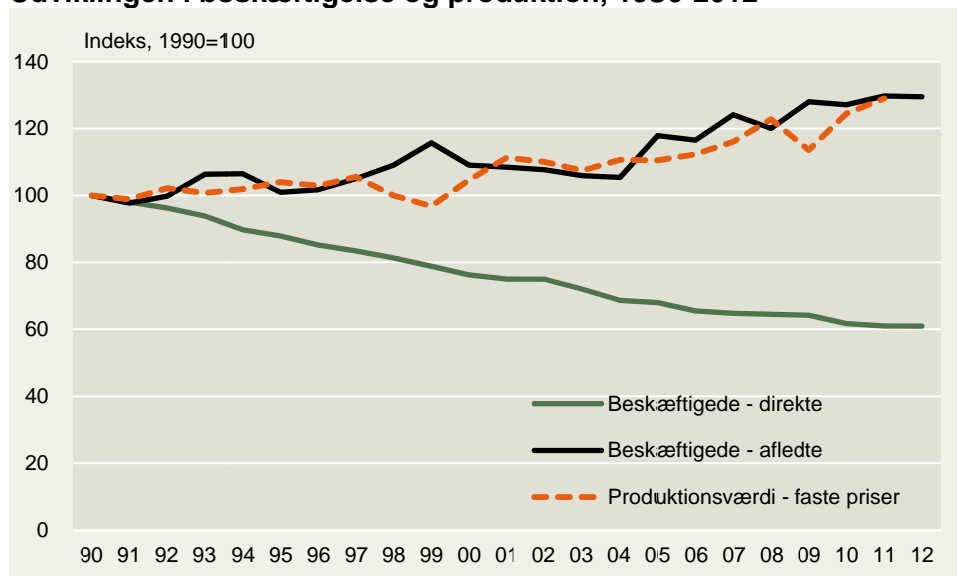
*Stor afledt beskæftigelse i andre erhverv*

Fødevareklyngen består af virksomheder i Danmark der producerer fødevarer, biobaserede produkter og agro-teknologi. I klyngen er der fælles fremdrift men også en stor grad af intern konkurrence om at producere de bedste varer. Denne dynamik gør klyngen unik. Klyngen leverer et betydeligt bidrag til Danmarks økonomi.

*Stigende afledt beskæftigelse*

Strukturudviklingen har de seneste tiår mere end halveret antallet af beskæftigede i klyngen. På samme tid er produktionen blevet mere specialiseret, med stigende afledt beskæftigelse til følge. For hver 100 direkte beskæftigede i klyngen er der yderligere 47 beskæftigede i afledte erhverv, for 20 år siden var tallet 38 i afledt beskæftigelse. Trods en stigende afledt beskæftigelse kan det ikke i antal opveje den hidtidige strukturudvikling. Produktionsværdien i faste 2005-priser har, med undtagelse af få bump på vejen, været støt stigende i perioden fra 1990 til 2012.

### Udviklingen i beskæftigelse og produktion, 1990-2012



Kilde: Danmarks Statistik og Landbrug & Fødevarer

Den afledte beskæftigelse i andre erhverv dækker over mange forskellige jobfunktioner inden for f.eks. transport, byggeri og håndværk, rådgivning, forretningsservice, finansiering, detailhandel osv. Erhvervet skaber på den måde arbejdspladser på alle vidensniveauer: lige fra den højtuddannede til den ufaglærte, og bærer en stor del af beskæftigelsen og indkomstdannelsen i udkantsområderne.



## Fødevareklyngens værdiskabelse i udkantskommunerne

Fødevareklyngen spiller en betydelig rolle for det danske samfund og i særdeleshed for udkantsområderne.

*Fødevareklyngen i Danmark er stærk og konkurrencedygtig på de internationale markeder*

Den danske fødevareklynge er stor – globalt, nationalt og lokalt. En tidligere rapport fra FORA har vist, at den danske kompetenceklynge inden for landbrug og fødevarer er blandt verdens 10 største, og den næststørste i Europa. Ifølge analysen er den danske landbrugs- og fødevareklynge i international sammenligning særdeles konkurrencedygtig med god fundering i hele værdikæden.

Den danske fødevareklynge afsætter i dag sine varer til mere end 200 forskellige lande på meget konkurrenceudsatte internationale markeder. Klyngen har sit fundament i en række af regionale og lokale delklynger, som især er placeret i udkantsområderne.

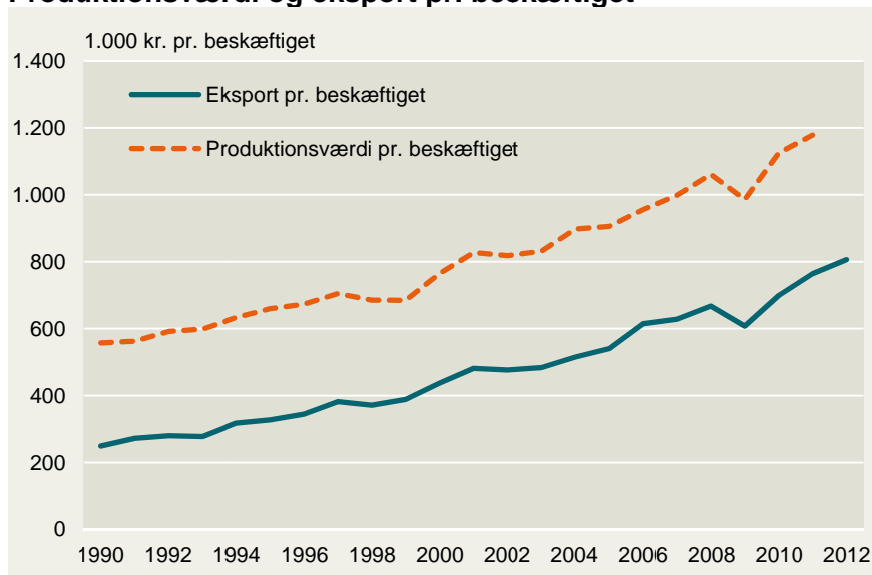
*Kraftigt stigende produktionsværdi pr. beskæftiget inden for fødevareklyngen*

Fødevareproduktionen bliver stadig mere effektiv, og der foregår til stadighed en kraftig produktivitetsudvikling. Landbrug & Fødevarers sektormodel viser, at der er sket en kraftig stigning i produktionsværdien fra 557.000 kr. pr. beskæftiget i 1990 til 1,2 mio. kr. pr. beskæftiget i 2011, målt i faste 2005-priser.

Mens beskæftigelsen i fødevareklyngen ganske vist er faldet siden 1990, har produktionsværdien pr. beskæftiget således vist en real stigning på 3,6 pct. pr. år. Hvis fødevareklyngens samlede eksport blev opgjort pr. beskæftiget i klyngen, viser udviklingen også en klar stigning.

Værdiskabelsen i fødevareklyngen genererer på den måde en betydelig positiv indkomstudvikling i de områder, hvor erhvervet er stærkt repræsenteret.

### Produktionsværdi og eksport pr. beskæftiget



Kilde: Danmarks Statistik og Landbrug & Fødevarer

## Bilag I – Kommunernes beskæftigelse

Dette bilag indeholder en opgørelse over fødevareklyngens beskæftigelse i landets 98 kommuner:

- Bilag I (a): Kommuneopdelt beskæftigelse, 2012
- Bilag I (b): Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (stk.)
- Bilag I (c): Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (pct.)

Den direkte beskæftigelse er opgjort ud fra en særkørsel fra Danmarks Statistiks 'beskæftigede personer' ifølge RAS, fordelt på kommuner. Den afledte beskæftigelse er baseret på den nationale overvælningskoefficient beregnet i Landbrug & Fødevarers sektormodel. Der findes ikke data der er detaljeret nok til, at kunne beregne hver enkelt kommunes eget 'mini-nationalregnskab'. Denne begrænsning betyder, at kommunernes samlede antal afledte beskæftigede summer til det nationalt opgjorte, mens der kan være udsving i forhold til den enkelte kommune.

### Bilag I (a) – Kommuneopdelt beskæftigelse, 2012

#### Kommuneopdelt beskæftigelse, 2012 i detaljer

	Beskæftigelse i alt	Beskæftigelsen i fødevareklyngen.	Andel af samlet besk.		
		stk.	Pct.		
<b>Yderkommuner</b>		<b>I alt</b>	<b>direkte</b>	<b>afledt</b>	
Læsø .....	798	227	155	72	28,4
Samsø .....	1.702	420	286	134	24,7
Tønder .....	18.124	3.566	2.429	1.138	19,7
Thisted .....	21.567	4.126	2.810	1.316	19,1
Ringkøbing-Skjern .....	28.791	5.376	3.661	1.715	18,7
Varde .....	25.098	4.569	3.111	1.457	18,2
Lemvig .....	10.394	1.872	1.275	597	18,0
Vesthimmerlands .....	17.651	3.169	2.158	1.011	18,0
Morsø .....	9.700	1.681	1.145	536	17,3
Struer .....	10.293	1.705	1.161	544	16,6
Langeland .....	5.308	814	555	260	15,3
Norddjurs .....	17.511	2.264	1.542	722	12,9
Lolland .....	17.803	2.289	1.559	730	12,9
Bornholm .....	17.803	2.287	1.558	730	12,8
Skive .....	22.712	2.762	1.881	881	12,2
Ærø .....	2.689	315	214	100	11,7
<b>i alt</b>	<b>227.944</b>	<b>37.444</b>	<b>25.500</b>	<b>11.945</b>	<b>16,4</b>

## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2012 (...fortsat)

	Beskæfti- gelse i alt	Beskæftigelsen i fødevarerklngen.		Andel af samlet besk.	
		stk.	Pct.		
<b>Landkommuner</b>		<b>i alt</b>	<b>direkte</b>	<b>afledt</b>	
Jammerbugt .....	18.107	3.081	2.098	983	17,0
Hjørring .....	31.051	4.721	3.215	1.506	15,2
Vejen .....	20.814	3.157	2.150	1.007	15,2
Nordfyns .....	13.578	2.042	1.390	651	15,0
Holstebro .....	28.372	4.018	2.736	1.282	14,2
Brønderslev .....	16.672	2.357	1.605	752	14,1
Rebild .....	14.469	2.007	1.367	640	13,9
Mariagerfjord .....	20.210	2.735	1.862	872	13,5
Haderslev .....	25.859	3.446	2.347	1.099	13,3
Faaborg-Midtfyn .....	23.360	3.044	2.073	971	13,0
Frederikshavn .....	27.824	3.576	2.436	1.141	12,9
Aabenraa .....	27.066	3.478	2.368	1.109	12,8
Billund .....	13.050	1.634	1.113	521	12,5
Assens .....	19.084	2.315	1.577	739	12,1
Ikast-Brande .....	19.859	2.408	1.640	768	12,1
Hedensted .....	23.186	2.787	1.898	889	12,0
Herning .....	42.502	4.584	3.122	1.462	10,8
Kerteminde .....	10.459	1.124	766	359	10,7
Esbjerg .....	54.638	5.680	3.868	1.812	10,4
Vordingborg .....	19.871	1.995	1.359	636	10,0
Nyborg .....	13.746	1.371	934	437	10,0
Viborg .....	46.168	4.562	3.107	1.455	9,9
Guldborgsund .....	26.931	2.546	1.734	812	9,5
Kalundborg .....	21.943	2.005	1.365	640	9,1
Syddjurs .....	19.584	1.699	1.157	542	8,7
Odsherred .....	14.016	1.192	812	380	8,5
Sønderborg .....	33.252	2.428	1.653	775	7,3
Randers .....	45.030	2.981	2.030	951	6,6
Svendborg .....	25.946	1.557	1.061	497	6,0
Fanø .....	1.545	63	43	20	4,1
<b>i alt</b>	<b>718.192</b>	<b>80.594</b>	<b>54.885</b>	<b>25.709</b>	<b>11,2</b>

## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2012 (...fortsat)

	Beskæfti- gelse i alt	Beskæftigelsen i fødevarerklyngen.		Andel af samlet besk.	
		stk.	Pct.		
<b>Mellekommuner</b>		<b>i alt</b>	<b>direkte</b>	<b>afledt</b>	
Vejle .....	52.917	5.041	3.433	1.608	9,5
Horsens .....	40.144	3.744	2.550	1.194	9,3
Favrskov .....	23.734	2.101	1.431	670	8,9
Faxe .....	16.839	1.483	1.010	473	8,8
Middelfart .....	17.761	1.543	1.050	492	8,7
Ringsted .....	16.309	1.407	958	449	8,6
Odder .....	10.454	887	604	283	8,5
Slagelse .....	35.402	2.981	2.030	951	8,4
Fredericia .....	22.827	1.851	1.261	591	8,1
Sorø .....	13.924	1.011	688	322	7,3
Stevns .....	10.576	746	508	238	7,1
Holbæk .....	33.518	2.170	1.478	692	6,5
Næstved .....	38.160	2.456	1.673	784	6,4
Silkeborg .....	43.781	2.565	1.746	818	5,9
Halsnæs .....	14.108	532	363	170	3,8
Ishøj .....	9.596	203	138	65	2,1
Tårnby .....	20.090	258	175	82	1,3
<b>i alt</b>	<b>420.140</b>	<b>30.979</b>	<b>21.097</b>	<b>9.882</b>	<b>7,4</b>

## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2012 (...fortsat)

	Beskæfti- gelse i alt	Beskæftigelsen i fødevarerklngen.		Andel af samlet besk.	
		stk.	Pct.		
<b>Bykommuner</b>		<b>i alt</b>	<b>direkte</b>	<b>afledt</b>	
Kolding .....	43.656	2.980	2.029	951	6,8
Skanderborg .....	29.550	1.826	1.243	582	6,2
Frederikssund .....	21.599	1.130	770	361	5,2
Lejre .....	13.552	702	478	224	5,2
Aalborg .....	95.272	4.791	3.262	1.528	5,0
Odense .....	86.322	4.208	2.865	1.342	4,9
Køge .....	27.463	1.175	800	375	4,3
Gribskov .....	19.703	806	549	257	4,1
Århus .....	152.578	4.931	3.358	1.573	3,2
Solrød .....	10.777	312	212	99	2,9
Roskilde .....	41.104	1.172	798	374	2,9
Egedal .....	21.522	589	401	188	2,7
Høje-Taastrup .....	22.712	564	384	180	2,5
Hillerød .....	24.252	564	384	180	2,3
Fredensborg .....	19.290	442	301	141	2,3
Dragør .....	6.624	150	102	48	2,3
Helsingør .....	28.697	585	399	187	2,0
Ballerup .....	21.827	442	301	141	2,0
Greve .....	23.784	476	324	152	2,0
Allerød .....	12.080	220	150	70	1,8
Vallensbæk .....	7.350	131	89	42	1,8
Albertslund .....	12.471	206	141	66	1,7
Brøndby .....	15.082	232	158	74	1,5
Furesø .....	18.494	284	193	90	1,5
Hvidovre .....	24.390	349	237	111	1,4
Glostrup .....	10.658	143	97	46	1,3
Herlev .....	12.648	169	115	54	1,3
Rudersdal .....	25.764	339	231	108	1,3
Gladsaxe .....	31.672	398	271	127	1,3
Hørsholm .....	11.430	143	98	46	1,3
Gentofte .....	35.616	397	270	127	1,1
Rødovre .....	17.570	191	130	61	1,1
Lyngby-Taarbæk .....	25.731	273	186	87	1,1
København .....	284.566	2.916	1.986	930	1,0
Frederiksberg .....	51.422	479	326	153	0,9
<b>Bykommuner i alt</b>	<b>1.307.228</b>	<b>34.714</b>	<b>23.641</b>	<b>11.074</b>	<b>2,7</b>
<b>Hele landet</b>	<b>2.673.504</b>	<b>183.732</b>	<b>125.122</b>	<b>58.610</b>	<b>6,9</b>

Kilde: Landbrug & Fødevarers sektormodel og særkørsel fra Danmarks Statistik

\* Y = Yderkommune, L = Landkommune, M = Mellekommune, B = Bykommune

## Bilag I (b) – Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (stk.)

### Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (stk.)

#### Beskæftigelsen i fødevareklyngen

	stk.			
Yderkommuner	2009	2010	2011	2012
Ringkøbing-Skjern .....	5.580	5.552	5.503	5.376
Varde .....	4.393	4.414	4.466	4.569
Thisted .....	4.390	4.030	4.122	4.126
Tønder .....	3.684	3.536	3.554	3.566
Vesthimmerlands .....	3.313	3.116	3.197	3.169
Skive .....	2.897	2.795	2.818	2.762
Lolland .....	2.305	2.415	2.244	2.289
Bornholm .....	2.482	2.405	2.355	2.287
Norddjurs .....	2.145	2.106	2.098	2.264
Lemvig .....	2.019	1.894	1.918	1.872
Struer .....	1.807	1.617	1.663	1.705
Morsø .....	1.715	1.651	1.691	1.681
Langeland .....	900	835	779	814
Samsø .....	445	423	384	420
Ærø .....	365	336	330	315
Læsø .....	223	195	200	227
<b>I alt</b>	<b>38.664</b>	<b>37.320</b>	<b>37.323</b>	<b>37.444</b>

## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (stk.) (...forsat)

### Beskæftigelsen i fødevareklyngen

	— stk. —			
Landkommuner	2009	2010	2011	2012
Esbjerg .....	6.358	6.131	5.592	5.680
Hjørring .....	5.109	4.578	4.575	4.721
Herning .....	4.716	4.564	4.492	4.584
Viborg .....	4.723	4.445	4.570	4.562
Holstebro .....	4.555	3.962	3.913	4.018
Frederikshavn .....	3.885	3.596	3.600	3.576
Aabenraa .....	3.580	3.534	3.514	3.478
Haderslev .....	3.508	3.398	3.416	3.446
Vejen .....	3.223	3.254	3.199	3.157
Jammerbugt .....	3.171	2.973	3.140	3.081
Faaborg-Midtfyn .....	3.267	3.088	3.073	3.044
Randers .....	3.171	3.027	2.947	2.981
Hedensted .....	2.809	2.751	2.792	2.787
Mariagerfjord .....	2.836	2.713	2.776	2.735
Guldborgsund .....	2.576	2.613	2.523	2.546
Sønderborg .....	2.549	2.402	2.513	2.428
Ikast-Brande .....	2.349	2.254	2.337	2.408
Brønderslev .....	2.322	2.273	2.261	2.357
Assens .....	2.441	2.343	2.316	2.315
Nordfyns .....	2.254	2.197	2.119	2.042
Rebild .....	2.100	2.014	2.051	2.007
Kalundborg .....	2.107	2.047	1.996	2.005
Vordingborg .....	2.169	2.039	1.983	1.995
Syddjurs .....	1.723	1.628	1.647	1.699
Billund .....	1.583	1.593	1.538	1.634
Svendborg .....	1.823	1.825	1.634	1.557
Nyborg .....	1.437	1.440	1.404	1.371
Odsherred .....	1.222	1.206	1.190	1.192
Kerteminde .....	1.170	1.138	1.070	1.124
Fanø .....	57	54	58	63
<b>I alt</b>	<b>84.794</b>	<b>81.082</b>	<b>80.240</b>	<b>80.594</b>

## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (stk.) (...forsat)

### Beskæftigelsen i fødevareklyngen

	stk.			
Mellemkommuner	2009	2010	2011	2012
Vejle .....	5.695	5.379	5.339	5.041
Horsens .....	3.904	3.771	3.818	3.744
Slagelse .....	3.315	3.177	3.183	2.981
Silkeborg .....	2.804	2.689	2.555	2.565
Næstved .....	2.724	2.574	2.552	2.456
Holbæk .....	2.378	2.282	2.241	2.170
Favrskov .....	2.152	2.131	2.105	2.101
Fredericia .....	1.980	1.891	1.848	1.851
Middelfart .....	1.687	1.563	1.509	1.543
Faxe .....	1.664	1.654	1.534	1.483
Ringsted .....	1.522	1.447	1.437	1.407
Sorø .....	1.123	1.052	1.023	1.011
Odder .....	965	917	941	887
Stevns .....	850	837	799	746
Halsnæs .....	526	566	554	532
Tårnby .....	279	267	252	258
Ishøj .....	203	208	200	203
<b>I alt</b>	<b>33.770</b>	<b>32.405</b>	<b>31.889</b>	<b>30.979</b>



## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (stk.) (...forsat)

### Beskæftigelsen i fødevareklyngen

Bykommuner	stk.			
	2009	2010	2011	2012
Århus .....	5.330	5.009	4.920	4.931
Aalborg .....	4.942	4.751	4.717	4.791
Odense .....	4.385	4.204	4.093	4.208
Kolding .....	3.252	3.164	3.068	2.980
København .....	2.720	2.763	2.805	2.916
Skanderborg .....	2.034	1.918	1.815	1.826
Køge .....	1.268	1.268	1.200	1.175
Roskilde .....	1.238	1.181	1.190	1.172
Frederikssund .....	1.095	1.068	1.116	1.130
Gribskov .....	761	771	785	806
Lejre .....	698	684	676	702
Egedal .....	589	618	608	589
Helsingør .....	563	591	561	585
Hillerød .....	608	568	552	564
Høje-Taastrup .....	661	594	546	564
Frederiksberg .....	433	461	454	479
Greve .....	551	539	483	476
Fredensborg .....	471	478	421	442
Ballerup .....	478	464	454	442
Gladsaxe .....	359	389	382	398
Gentofte .....	363	347	389	397
Hvidovre .....	396	361	374	349
Rudersdal .....	351	372	353	339
Solrød .....	317	297	331	312
Furesø .....	304	342	280	284
Lyngby-Taarbæk .....	294	276	247	273
Brøndby .....	242	248	246	232
Allerød .....	235	206	220	220
Albertslund .....	232	236	197	206
Rødovre .....	225	205	210	191
Herlev .....	202	187	162	169
Dragør .....	152	153	150	150
Hørsholm .....	160	149	147	143
Glostrup .....	146	141	129	143
Vallensbæk .....	155	145	143	131
<b>Bykommuner i alt</b>	<b>193.441</b>	<b>185.953</b>	<b>183.877</b>	<b>183.732</b>
<b>Udkantsdanmark</b>	<b>123.457</b>	<b>118.402</b>	<b>117.562</b>	<b>118.039</b>
<b>Øvrige</b>	<b>69.983</b>	<b>67.551</b>	<b>66.314</b>	<b>65.693</b>
<b>Hele landet</b>	<b>2.817.915</b>	<b>2.699.833</b>	<b>2.676.052</b>	<b>2.673.504</b>

## Bilag I (c) – Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (pct.)

### Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (pct.)

#### Beskæftigelsen i fødevareklyngen

	pct.			
Yderkommuner	2009	2010	2011	2012
Læsø .....	24,1	23,1	24,1	28,4
Samsø .....	24,5	23,6	22,9	24,7
Tønder .....	18,4	18,8	19,3	19,7
Thisted .....	18,7	18,3	19,1	19,1
Ringkøbing-Skjern .....	17,7	18,8	19,0	18,7
Varde .....	16,4	17,2	17,7	18,2
Lemvig .....	18,0	17,9	18,2	18,0
Vesthimmerlands .....	17,1	17,1	17,8	18,0
Morsø .....	16,0	16,6	17,4	17,3
Struer .....	15,8	15,2	16,0	16,6
Langeland .....	14,9	14,6	14,1	15,3
Norddjurs .....	11,3	11,7	11,8	12,9
Lolland .....	11,1	12,5	12,2	12,9
Bornholm .....	13,1	13,2	13,3	12,8
Skive .....	11,8	12,1	12,4	12,2
Ærø .....	12,4	11,8	11,9	11,7
<b>I alt</b>	<b>15,5</b>	<b>15,9</b>	<b>16,2</b>	<b>16,4</b>

## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (pct.) (...forsat)

### Beskæftigelsen i fødevareklyngen

	pct.			
Landkommuner	2009	2010	2011	2012
Jammerbugt .....	16,2	16,2	17,1	17,0
Hjørring .....	15,3	14,5	14,7	15,2
Vejen .....	14,5	15,5	15,5	15,2
Nordfyns .....	15,1	15,6	15,3	15,0
Holstebro .....	14,9	13,7	13,7	14,2
Brønderslev .....	13,1	13,5	13,5	14,1
Rebild .....	13,7	13,9	14,2	13,9
Mariagerfjord .....	13,0	13,3	13,6	13,5
Haderslev .....	12,3	12,7	13,1	13,3
Faaborg-Midtfyn .....	12,7	12,7	12,9	13,0
Frederikshavn .....	12,7	12,6	12,8	12,9
Aabenraa .....	12,1	12,6	12,8	12,8
Billund .....	11,4	12,0	11,7	12,5
Assens .....	11,7	12,0	12,0	12,1
Ikast-Brande .....	11,0	11,3	11,7	12,1
Hedensted .....	11,3	11,9	12,0	12,0
Herning .....	10,4	10,7	10,6	10,8
Kerteminde .....	10,0	10,3	10,0	10,7
Esbjerg .....	10,9	11,0	10,2	10,4
Vordingborg .....	10,0	10,0	9,9	10,0
Nyborg .....	9,5	10,0	10,0	10,0
Viborg .....	9,6	9,5	9,8	9,9
Guldborgsund .....	8,7	9,2	9,1	9,5
Kalundborg .....	8,7	9,0	8,9	9,1
Syddjurs .....	8,3	8,2	8,4	8,7
Odsherred .....	8,0	8,4	8,4	8,5
Sønderborg .....	6,9	7,0	7,4	7,3
Randers .....	6,6	6,7	6,6	6,6
Svendborg .....	6,4	6,7	6,2	6,0
Fanø .....	3,6	3,5	3,9	4,1
<b>I alt</b>	<b>10,9</b>	<b>11,0</b>	<b>11,1</b>	<b>11,2</b>

## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (pct.) (...forsat)

### Beskæftigelsen i fødevareklyngen

	pct.			
Mellemkommuner	2009	2010	2011	2012
Vejle .....	10,2	10,1	10,1	9,5
Horsens .....	9,3	9,5	9,6	9,3
Favrskov .....	8,7	9,0	8,9	8,9
Faxe .....	9,1	9,6	9,0	8,8
Middelfart .....	8,9	8,6	8,4	8,7
Ringsted .....	8,9	8,8	8,8	8,6
Odder .....	8,7	8,6	8,9	8,5
Slagelse .....	8,7	8,7	8,9	8,4
Fredericia .....	8,0	8,1	8,0	8,1
Sorø .....	7,5	7,4	7,3	7,3
Stevns .....	7,5	7,8	7,5	7,1
Holbæk .....	6,6	6,6	6,6	6,5
Næstved .....	6,6	6,6	6,6	6,4
Silkeborg .....	6,0	6,1	5,8	5,9
Halsnæs .....	3,4	3,9	3,9	3,8
Ishøj .....	2,0	2,1	2,1	2,1
Tårnby .....	1,4	1,3	1,3	1,3
<b>I alt</b>	<b>7,5</b>	<b>7,6</b>	<b>7,6</b>	<b>7,4</b>

## Kommuneopdelt beskæftigelse, 2009-2012 (pct.) (...forsat)

### Beskæftigelsen i fødevareklyngen

Bykommuner	pct.			
	2009	2010	2011	2012
Kolding .....	6,9	7,1	7,0	6,8
Skanderborg .....	6,6	6,5	6,2	6,2
Frederikssund .....	4,8	4,9	5,2	5,2
Lejre .....	4,9	5,0	5,0	5,2
Aalborg .....	5,0	5,0	5,0	5,0
Odense .....	4,8	4,8	4,7	4,9
Køge .....	4,3	4,5	4,3	4,3
Gribskov .....	3,6	3,8	4,0	4,1
Århus .....	3,4	3,3	3,2	3,2
Solrød .....	2,8	2,7	3,1	2,9
Roskilde .....	2,9	2,9	2,9	2,9
Egedal .....	2,6	2,8	2,8	2,7
Høje-Taastrup .....	2,7	2,5	2,4	2,5
Hillerød .....	2,4	2,4	2,3	2,3
Fredensborg .....	2,3	2,5	2,2	2,3
Dragør .....	2,2	2,3	2,2	2,3
Helsingør .....	1,9	2,0	1,9	2,0
Ballerup .....	2,1	2,1	2,1	2,0
Greve .....	2,2	2,2	2,0	2,0
Allerød .....	1,8	1,6	1,8	1,8
Vallensbæk .....	2,1	2,0	1,9	1,8
Albertslund .....	1,7	1,8	1,6	1,7
Brøndby .....	1,5	1,6	1,6	1,5
Furesø .....	1,6	1,8	1,5	1,5
Hvidovre .....	1,6	1,5	1,5	1,4
Glostrup .....	1,3	1,3	1,2	1,3
Herlev .....	1,5	1,4	1,3	1,3
Rudersdal .....	1,3	1,4	1,4	1,3
Gladsaxe .....	1,1	1,2	1,2	1,3
Hørsholm .....	1,3	1,3	1,3	1,3
Gentofte .....	1,0	1,0	1,1	1,1
Rødovre .....	1,2	1,2	1,2	1,1
Lyngby-Taarbæk .....	1,1	1,1	1,0	1,1
København .....	1,0	1,0	1,0	1,0
Frederiksberg .....	0,9	0,9	0,9	0,9
<b>Bykommuner – i alt</b>	<b>2,7</b>	<b>2,7</b>	<b>2,6</b>	<b>2,7</b>
<b>Klyngen i alt (af DK)</b>	<b>6,86</b>	<b>6,89</b>	<b>6,87</b>	<b>6,87</b>
<b>Udkant</b>	<b>12,0</b>	<b>12,2</b>	<b>12,3</b>	<b>12,5</b>
<b>Øvrige</b>	<b>3,9</b>	<b>3,9</b>	<b>3,9</b>	<b>3,8</b>

## Bilag II – metode

### Ny afgrænsning af erhvervet

I dette notat er fødevareklyngens samlede beskæftigelse opgjort til 183.000 personer i Danmark. Dette tal er højere i forhold til tidligere opgørelser, hvilket primært skyldes en ny opgørelsesmetode. Den nye opgørelse vurderes mere retvisende for klyngen og afspejler i højere grad udenrigshandelsstatistikken. Agroindustrien er desværre stadig underrepræsenteret i produktionsopgørelsen.

*Den direkte produktion ...*

Den samlede opgørelse af fødevareklyngens beskæftigelse er baseret på Danmarks Statistiks Input-output matricer (~DB07, 117 grupperingen). Af dem er 8 brancher vurderet til, at repræsentere den direkte produktion af fødevarer og biobaserede produkter.

### Fødevareklyngens direkte produktion

Landbrug og gartneri .....
Fiskeri .....
Slagterier .....
Fiskeindustri .....
Mejerier .....
Bagerier, brødfabrikker mm .....
Anden fødevareindustri .....
Drikkevarerindustri .....

*... skaber en afledt beskæftigelse*

De afledte konsekvenser beregnes alene for beskæftigelsen, ikke for produktionsværdien. Det fremgår af relationsstatistikkerne fra Danmarks Statistik, at den direkte del af fødevareklyngen i produktionsfasen trækker på arbejdskraft fra ikke mindre end 103 af de resterende 109 brancher i Danmark. Alle disse brancher indgår som afledt beskæftigelse. Derved menes, at der i den økonomiske model for beskæftigelsen udelukkende medtages den andel af det enkelte erhvervs økonomiske relation til den direkte fremstillingsproces i klyngen.

*eksempel*

Hvis én håndværker har arbejdet en hel arbejdsdag på et landbrug så indgår vedkommendes arbejdskraft i klyngens beskæftigelsesopgørelser, men kun med cirka en 220-del af vedkommendes årsværk.

Den afledte beskæftigelsesopgørelse er vigtig for at få det præcise billede af fødevareklyngens økonomiske betydning i landet. Alle disse (andele af) arbejdspladser ville isoleret set forsvinde væk, hvis ikke fødevareklyngens produktion fandt sted.

### Nyt sammenligningsgrundlag

I forhold til tidligere opgørelser sammenlignes klyngen i dette notat med samlet beskæftigelse i kommunerne, mens der i tidligere opgørelser er sammenlignet med den private del af beskæftigelsen. Optimalt set ville det fortsat give det bedste billede, at sammenligne klyngen med den private beskæftigelsesopgørelse for at få et mere ens sammenligningsgrundlag. Men i de anvendte statistikopgørelser bliver det til stadighed sværere, at skelne mellem offentlig/private arbejdspladser.

*Svært at adskille  
privat fra offentlig*

Der kan gives flere eksempler på det udfordrende i, at lave en klar adskillelse af, om jobbet er 100 pct. offentligt eller privat. Nedenfor blot angivet med et par stykker: Privathospitaler med delvis finansiering fra det offentlige. Biblioteker, museer mv. der agerer på en form for markedsmæssige vilkår. Lærere på privat- og friskoler med en vis forældrebetaling for undervisningen. Selvstændige dyrlæger der udfører lovpligtigt kontrolarbejde. Foreninger med udpræget grad af egenfinansiering osv.

For at undgå, at lave simple forholdstalsfejl er sammenligningsgrundlaget derfor nu den samlede beskæftigelse.



#### Landbrug & Fødevarer

Axeltorv 3  
1609 København V

T +45 3339 4000  
F +45 3339 4141

E [info@lf.dk](mailto:info@lf.dk)  
W [www.lf.dk](http://www.lf.dk)

#### Yderligere kontakt

Thomas Søby  
Finn Christensen

3339 4252 [ths@lf.dk](mailto:ths@lf.dk)  
3339 4029 [fch@lf.dk](mailto:fch@lf.dk)